XL. évf. Cluj-Kolozsvár, 1930 április 4. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

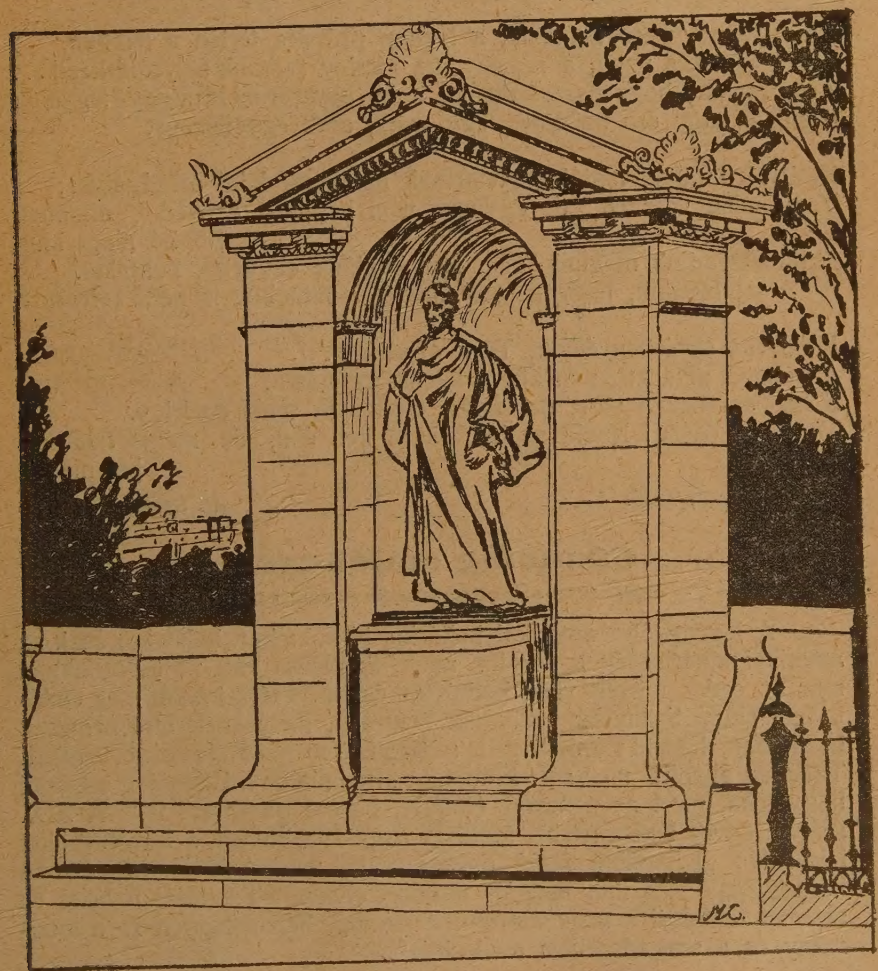

Channing emlékoszlopa Londonban.

TŰZHELY MELLETT

Tartsunk össze.

Megadom magam, Uram, hiába küzdök ellened,
Te azt parancsoltad, hogy éljek, s a küzdő tömeggel törjek előre;
Meghalni akartam, mert egyszer ugy éreztem, hogy nem birom
[tovább a küzdő végtelent.
Ma megadom magam neked, kimegyek ujra a csata mezejére.

Isten, te nagy erő bennünk, a tegnap próbára tetted a lelkünk,
Ma a biztatás vagy, a remény, ha kicsiny sajkánk sülyedni kezd...
Arra tanitsz, hogy összetartsunk, hogy egyszer mi is naggyá legyünk.
Isten, te nagy erő bennünk, egy vagy, csak egyetlenegy.

Királyok királya, mától összetartunk hatalmad földi országában;
Vagy mind veszünk, de egymást nem hagyjuk eltévedni, ahonnan
[többé nincs kiut.
Mind megadjuk magunk, nem lesz köztünk eltévedő, hontalan.
— A mi bününk, hogy a sors tőrével a hitünkbe is néha beleszurt.

Ma lázas sietésben élünk, Te akarod igy...
A rohanó pillanatokban alig találunk egymásra,
S ha összehoz a sors, ne legyen egymásra senki se irigy.
Tartsunk össze! Rövid az idő, sietve kell élni, de mégis találjunk
[egymásra.

Genova, 1930. ifj. Gspann Károly.

Channing emlékezete

— **születése százötvenedik évfordulóján.** —

A legnagyobb amerikai unitárius hitszónokot, halálakor csak az amerikai unitáriusság gyászolta meg. Születése 150.-ik évfordulóján már az egész müvelt világ hódolattal és elismeréssel állott meg emlékezete előtt. Számosan méltatták érdemeit, melyeknek hire nemcsak hazájában, hanem Európában is mindenfelé megbecsülésnek örvendett. Találóan állapitja meg róla Emerson: „Bámulatos a Channing szellemi hagyatéka, mert az nemcsak elbüvöl, hanem parancsol is.“ A XIX. század egyik legismertebb szellemi nagysága, Renan, a következőket irja róla: „Channing igazi próféta volt, mert a jövő evangéliuma harangjának első intő hangját tisztán hallotta. Tanitásai a béke és szeretet tanitásai s azok maradnak mindig, bármi legyen is a tudomány és a szabadszellem evoluciója“.

Születése százötvenedik évfordulóján az amerikai és angol unitárizmus ismét felidézi halhatatlan szellemóriásának emlékezetét. A Dávid Ferenc Egylet is emlékünnepéllyel fog áldozni emléke előtt. Lapunk olvasói előtt a következő pár vázlatos vonással próbáljuk életét és egyéniségét ismertetni:

Channing Newportban, Rhode Island államban született 1780 április 7-én. Odahaza kezdi meg tanulmányait, majd apja halála után 1794-ben kerül a Harvard Universitybe, ahol négy esztendőn keresztül végzi középiskolai tanulmányait. Anyja nehéz anyagi helyzetén akar segiteni, amikor a Richmond-családnál, nevelői állást vállal. A szokatlan környezet amugy is gyönge szervezetét megtámadja és igy visszatér anyjához. 1801-ben megválasztják a Harvard kollégiumba segédtanárnak. Szónoki hire ekkor már meglehetősen elterjedt. Két egyházközségtől kap meghivást lelkészi állás elfoglalására. Ő a bostoni Federal-street-i gyülekezet lelkészi állását foglalja el, ahol egészen haláláig — 1842 október 2-ig — meg is marad. Liberális theologiai felfogása a társadalmi élet más mezején is megnyilatkozott. Baltimoreban, 1819-ben mondott hires beszéde után az egész Unió figyelme reáterelődik. 1821-ben a Harvardon tiszteletbeli theologiai doktorrá avatják. Európa több államában utazásokat tesz s mindenütt a legnagyobb tisztelet és szeretet övezi körül.

Mint lelkész majdem negyven esztendeig, egészen haláláig megmaradt eredeti állomáshelyén. Életfilozófiája ez alatt az idő alatt lényegesen átalakul. A szónoklás mellett kezd az irással is foglalkozni s ezzel megkezdődik irodalmi munkássága, melynek folyamán ugy az aktuális társadalmi kérdésekkel, mint az egyházi irodalom problémáival nagy alapossággal és tudással foglalkozott. Ott látjuk az elsők között, akik küzdenek a rabszolgaság embertelen és elavult szokása ellen. Korának egyik élesszemü birálója volt, igy figyelemmel kisérte és birálta a társadalom égető problémáit és napirenden levő kérdéseit. Soha sem idegenkedett attól, hogy véleményt nyilvánitson oly kérdésekben, melyekből remélhetett valami hasznot a tisztultabb kereszténység számára. Észreveszi a munkásosztály elnyomott és lehetetlen helyzetét. Tudja azt, hogy az eljövendő nemzedékek sora a nevelésen fordul meg, sokat ir a különböző osztályok neveléséről, de külön foglalkozik a theologiai neveléssel és az önnevelésnek mai korban már döntő jelentőségü kérdéseivel. Egyike az antialkoholista mozgalom legelső harcosainak. Ismeri annak a hatalmas összegnek az értékét, amit minden állam a szeszadó révén vesz be, de felhivja a figyelmet arra, hogy a nemzet sokkal nagyobb árat fizet ezért, mert az alkohol mértéktelen élvezete a nemzedékek degenerálására vezet. Megrázóerejü fejtegetéseit az amerikai szesztilalmi törvény előadói és védelmezői, a mai korban is számtalanszor idézték és használták fel. A béke apostola s a háborút, mint az emberiség egyik legnagyobb rosszakaróját tünteti fel. Ezzel szemnen felhivja a figyelmet a szellemi és erkölcsi téren való győzelemnek a szépségére és dicsőségére.

Munkáinak egyik igen tekintélyes részét 1870 és 80 között, Kriza János és Ferencz József püspökök vezetése alatt, a kolozsvári főiskola tanárai és papjai magyar nyelvre leforditották és hat kötetben ki is adták. A lelkész Channingnek életfelfogása a tökéletes élet c. prédikációs kötetében tükröződik vissza a legvilágosabban. Minden ember életének célja e földön a tökéletes élet. Beszédeit mély, elmerülő, őszinte vallásos hit jellemzi. Hite az örökkévalóság gondolatában éri el csúcspontját. Fejtegetéseinek gyakorlati iránya a láthatatlan egyetemes egyházban való hitében nyeri el betetőződését. „Egy test és lélek vagytok s Krisztusnak is csak egy s nem több egyháza van. A Krisztus a fő és a keresztények az ő teste, egymásnak tagjai. Amaz a szegletkő és ezek képezik a templomot, őreá, mint alapra fektetve. Ő a pásztor és mi a nyáj. Ő a szöllőtő, mi vagyunk a szöllővesszők!“

* * *

Magasan felettünk állott ő szellemben és akaratban egyaránt. Valóban azok közül a kevesek közül való, aki megtalálta az igaz útat s kézenfogva igyekezett azon elvezetni embertestvéreit a tökéletes élet megismerésére. Ez az ő legnagyobb érdeme. Áldassék érette emlékezete!..

Ferencz József.

David Ferenc cellája előtt.

Mit érek véle, hogy az ember-elme
A csillagmozgás törvényét meglelte; —
Hogy belelát a Tejut-óceánba,
Hol minden csepp egy roppant Nap világa; —
Hogy megtudám: a Véga csillag fénye
Sok éve száguld mig a Földre ér le;
Hogy ezredév merül a semmiségbe:
S a Rádium-atóm még sincs kiégve...
Hiába emelők az Észt a trónra,
Hiába hajolunk előtte porba:
Newton és Kant és Kepler napvilága
Kis mécses csak az örök éjszakába'!
S a roppant Ür, hol csillagmécsek égnek,
Küszöbje csak a Véghetetlenségnek!
Megtorpan itt az Értelem erője,
Csak vergődünk s — nem érkezünk elébbre.
Beütközünk az Ignoramibus-ba,
Ezen tul minden — pusztaságos puszta!
Idő és Tér? csak szó, — de mi a lényeg?
Mit tudni vélünk: meddő, üres képek!
Törvényüket agyunk bár megtanulta,
A lényeg mégis — „qualitas occulta“.
A Végtelenhez Értelem nem érhet,
A Végek mibenlétéhez nem férhet!

A Tudománynak oly hideg a fénye:
Csak tündököl, de nincsen melegsége.
Csak okos állatember nő belőle,
Didergek, fázom... félek, félek tőle!
— És eljövék a Hitnek templomába,
Benéztem Dávid mártir-cellájába:
Körülölelt a Hitnek fényessége
S kinyilt szivem, mint bimbó napsütésre.
Itt nincsen *Mért*? Nincs tépelődés, kérdés,
Itt nincs cauzalis nexus-lépcsőlépés:
Az Ur — mindennek kezdete és vége —
Van itt jelen: borulj le elejébe!
Itt Dávid lelke szárnyalását érzed...
Megérkezél: a Végtelent elérted!

Wencel Miksa.

Jáirus leánya.

Mivel a „csoda“ kifejezés a tudomány nyelvében nem fordul elő, nem szabad a csoda tudományos értelmezéséből kiindulni. A tudomány a tények és jelenségek közül semmit sem nevez csodának; az elképzelt dolgok közül pedig csodának nevezné azokat, amik nem egyeznek meg a természettörvényekkel, — ha azok valósulnának. A zsidók a tények és jelenségek közül csodának nevezték azt, amit nem tudtak megmagyarázni. Továbbá a zsidók nem ismertek tényeket és jelenségeket, hanem csupán tetteket, cselekedeteket. Ez a kettős szempont magyarázza meg például azt, hogy a zsidók csodának tartották a világot és azt hitték, hogy a világot az Isten „csinálta“. Ám világos, hogy a világ csak megvolt a Jézus korában is, noha a zsidók a legcsodálatosabb dolgokat tartották a világról. Kinek jutna eszébe kétségbe vonni azt, hogy a világ volt és hogy a Föld valahogyan keletkezett, és hogy az ember is valahogyan lett, csupán azért, mert a zsidók mindezeket a tényeket csoda formájában mesélik el? És szabad-e, kérdem, azt mondanunk, hogy a Bibliában leirt események egynémelyike nem történt meg, csupán azért, mert azokat az eseményeket az evangélisták csoda formájában adják elénk? Pláné: szabad-e azt mondanunk, hogy az evangélisták kitalálták azokat a történeteket?

Az evangélium csodái egy történeti személyhez füződnek, tehát történeti események és kritikájuk is történeti lehet csak. Első kérdés: az elbeszélő hitelessége. Nos *a)* az evangélisták jóhiszemüek és *b)* megtörténtnek hallott dolgokat mondanak el. A fontosabbakat irásokból meritik, amelyek ma már elvesztek s amelyek szemtanuk vallomásain iródtak. A kevésbbé fontosakat leirják, ha olyantól hallották, aki „valakitől“ hallotta. Ezek a legeltorzultabbak, de nem feltétlenül koholmányok. S ha valamely esemény ma lehetetlenség látszatát kelti, annak oka nem a tóditás, hanem a rövidités. Minden elmondásnak a rövidités a lényege: a legfontosabb momentumok megrögzitése. Ha pl. az I. számu terepről (vasut az öblös tenger-

part közvetlen mentén) a II. számu rajzot (vasut az öböltelenre egyszerüsitett tengerpart közvetlen mentén) készitem, meghamisitom a terepet, de nem az összefüggést. De ha most valaki, aki a terepet nem ismeri, erről az elnagyolt II. rajzról csak a vasutvonalat rajzolja meg s mi a pontos tereprajzunkba akarjuk a vasut-rajzot illeszteni, akkor a következő III. számu képet kapjuk: a vasutvonal metszi az öblöt. Erre azt mondjuk, hogy lehetetlen és azt mondjuk, hogy a jelzett vasutvonal nem is létezett soha. Csakhogy persze tévedünk. Minden elbeszélésnek ez a sématizmusa és minden elbeszélés hamis bizonyos pontokon. Ma még a költött elbeszéléseknél is vigyázunk, hogy sématizmusunk a „természettörvény" tengernyelvét ne messe; a zsidók azonban a természettörvény tengernyelvét nem ismerték és csodasématizmusuk azt metszi. Ki kell azonban javitani rajzukat a kellő pontokon és akkor, ha hitelességük ellen más kifogás nincsen (tanuk érdekeltsége, hazug természete stb.), történeti tényekként elfogadhatók, azonban a belőlük vont konkluzió igen gyakran nulla, de mindig lényegesen más, mint az evangélisták konkluziója.

Vegyük hát figyelembe a következőket: A zsidók a tények közül neveztek egyetmást csodának, igy az általuk leirt csodák alapjelenségében nincs lehetetlen. Amit ember nem tudott megcsinálni, az csodaszámba ment, még ha maga a tény nem is volt csodálatos, mihelyt valaki megcsinálta. Csakhogy akkor az a valaki Isten kiválasztottja volt és voltaképpen az Isten cselekedett helyette. A csoda tehát nem a megtörtént tényben van, hanem a tény megtörténtében; vagy szabatosabban: a hangsuly a csodatevőn van. Például a szél fuj, a tó hullámzik. Hirtelen megáll a szél, lecsillapul a tó hullámzása. Ez nem csoda, mert napról-napra megtörtént a zsidók szeme előtt. De ha abban az időben áll el a szél és csillapul le a tó hullámzása, amikor Jézus akarja, az csoda. Mivel más hiába akarja ugyanazt. Az akaratos és makrancos zsidók előtt tehát csodatevő volt az, aki mindig alávetette magát az Isten akaratának, aki mindig azt akarta, amit az Isten akar; mert hiszen annak az akarata mindig teljesedett. A modern tudós és Jézus egyaránt csodatevő a Kr. u. 30. évben élő zsidók szemében. Jézus azonban hiába tanitotta igy imádkozni a zsidókat: „legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, ugy itt alant a földön is" (ugyanezen az alapon éri el „csodálatos" eredményeit a mai tudomány is), nem igen értették meg ezt a felséges gondolatot, ami pedig csirája a fényes keresztény civilizációnak. A Jézus tetteit tehát olyan szemmel nézték a zsidók, mint amelyek soha meg nem történhetnek Jézus nélkül; a Jézus akaratában vették észre a középpontot és azt Isten akarata mellé magasztositották (jogosan is, de erre nincs helyem kitérni); s ennek siralmas következménye volt, hogy az elbeszélés sématizmusát nem alkalmazták az Isten akaratának tengernyelvéhez s lekurtitott (máskülönben elég hü) elbeszéléseik gyakran modern értelemben vett csodákká torzultak (lehetetlenséggé: vasutvonalaik metszik természettörvényvonalainkat), erről azonban ők nem tehetnek, mert nem ismerték a természettörvényt.

Már most arra kérem az olvasót, vegye elő a Bibliát és olvassa el a Luk. VIII. 41—56. verseit és hasonlitsa össze azzal a leirással, amit én ennek alapján a közetkezőkben állitottam össze:

JÁIRUS LEÁNYA.

Ime eljött egy ember, Járus nevezetü. A zsinagóga feje volt. Jézus lábai elé esett, (akiről tudta, hogy ért a betegek gyógyitásához) *és kérte, hogy menjen be az ő házába. Mert volt neki egy tizenkét esztendős forma egyetlen leánya és az halálán volt.* (Már mindennel megpróbálkoztak, de semmiként sem tudtak rajta segiteni. Jézus azonnal elindult Járussal és utközben kikérdezte őt a leánya bajáról. Javában beszélgettek), *mikor eléjük jött egy ember a zsinagóga fejének házától, mondván Járusnak: Meghalt a leányod, ne fáraszd a Mestert.* (A kétségbeesett Járus tanácstalanul tekintett Jézusra), *Jézus pedig mikor ezt hallotta,* (vigasztalni kezdte a fejvesztett apát), *mondván: Ne félj, csak higyj, (talán még segithetek.* És csodálkozott Járus, hogy Jézus segiteni akar meghalt leányán; de Jézus egyebet értett. Talán csak elájult a leány, — gondolta, mert lehetségesnek tartotta ezt azok után, amit Járustól hallott a leány bajáról. Tovább mentek tehát.) *Bémenvén pedig a házba, senkit sem bocsáta be* (Jézus), *csak Pétert, Jakabot, Jánost és a leányzó atyját és anyját. Sirának pedig mindnyájan és gyászolák azt, ő pedig* (nagyjában megvizsgálá a leányt és) *mondá: Ne sirjatok, nem halt meg, hanem (eszméletét vesztette.) És kinevették őt,* (ugy) *tudván, hogy meghalt. Ő pedig mindenkit kiküldött,* (mert meg kellett bontania a leány ruházatát, hogy eszméletre hozhassa; ám a leány már nagyocska volt, mert a zsidók hamar fejlődnek. Mikor a leányt eszméletre hozta és a ruháit rendbeszedte, mindenkit behivott) *és a* (mozdulatlanul fekvő) *leányzó kezét megfogván, kiálta, mondván: Leányzó, kelj fel!* (Az Jézusra nézett) *és azonnal felkele. És* (akik ott voltak, azt hitték, hogy a Jézus parancsszava tette azt, hogy) *visszatére annak lelke.* (A leány nagyon gyenge volt), *és Jézus megparancsolá, hogy adjanak neki enni* (és meghagyta a szülőknek, hogy ezután is hogyan gondozzák) *És elálmélkodának annak* (örvendező és hálálkodó) *szülei; Jézus pedig* (hiába próbálta megmagyarázni, hogy mi történt, mert a leányt mindenki halottnak tartotta és el is temették volna, ha Jézus nem lép közbe; és a szülők nem hihették el, hogy élve temették volna el a leányukat. Jézus ezt megértvén) *megparancsolá, hogy senkinek ne mondják, ami történt,* (hanem mondják mindenkinek azt, hogy a leány betegen feküdt és időközben jobban lett. Mert nem akarta, hogy balhit terjedjen a nép között és azt sem akarta, hogy eztán halottakhoz hivják őt, mint valami varázslót. A hir mindazonáltal elterjedt, mert többen hallották, mikor a halál hirét megvitték Járusnak. A babonás nép pedig csudát látott a dologban és azt látott a három tanitvány is, mert ők látták és halottnak tartották a Járus leányát.)

Helyszüke miatt nem jelezhetem, hogy mit tartok korrekcióm-

ból magam is csak hipotétikusnak, vagyis olyannak, ami ugyan nem sérti a természettörvényről alkotott mai fogalmainkat, de mégis valószinüleg eltér a történeti valóságtól. Igy aztán az átirt csoda mindaddig csoda marad, amig nem bizonyul be, hogy Jézus csakugyan értett a gyógyitáshoz. Most azonban olvassuk el a Máté IX. 18-at: Imé, egy főember leborula előtte mondván: „Az én leányom éppen most halt meg; de jer, vesd reá kezedet és megelevenedik". Ime, azok, akik meg voltak győződve arról, hogy Jézus halottat támasztott fel Járus leányában, ugy mondották el a dolgot, megröviditve, hogy nem lett ugyan belőle nagyobb csuda az ők szempontjukból, mint amilyen a Lukács versiojában való; de a Máté versiojából mégsem lehetne már a történetet rekonstruálni, mert annyira sématikus, hogy minden ponton metszi a természettörvény és a józanész vonalait. Mert lehetetlen, hogy egy müvelt zsidó gyógyitót hivjon egy halott mellé és lehetetlen, hogy Jézus egy halott feltámasztására vállalkozzék. Lukács versiojából tudjuk, hogy Jézust nem akarták „tovább fárasztani", mikor ugy tudták, hogy a leány már meghalt, de Jézus, aki egy élő leány gyógyitására elindult, folytatja az utat, mert a Járius elbeszéléséből nagyjában ismeri a betegséget és tudja, hogy a zsidók gyakran tévesztették össze a félholtat a halottal. (Erre most sajnos, nem térhetünk ki.) De ne higyjük, hogy Lukács felfogása bár egy hajszállal józanabb alapjában, mint a Mátéé: egyszerüen, ő elmond olyan momentumokat is, amik nekünk ugyan végtelenül fontosak, de Máté egyáltalán nem tartotta jelentősöknek azokat. Azok nekünk megmagyarázzák a tényt; Máté azonban a tényt már magyarázva hallotta s az a magyarázat nem szükségelte az emlitett momentumokat. És Lukács is azt mondatja Jézussal: „és megtartatik", amiből nyilván látható, hogy ő is meg volt győződve, hogy Jézus mindenképpen megteheti a maga akaratát, mert az Isten hajlandó alkalmazni a maga akaratát a Jézuséhoz. A csoda sématizmusa szempontjából tehát egyformán igaz (vagy nem igaz) mind a két versio; csak a Mátéé tömörebb és igy nem nyujt elég támpontot a korrekcióra. Persze, amikor azt olvassuk aztán, hogy Jézus a vizet borrá változtatta, akkor be kell vallanunk, hogy itt már annyira sematikus az elbeszélés, hogy noha a csoda szempontjából talán benne foglaltatnak az összes lényeges vonások, mégsem fordithatjuk a természettörvény nyelvére; számunkra az a csoda használhatatlan (noha az is egy megtörtént eseménynek a csoda szempontjából meg nem hamisitott elmondása lehet; nem tódtak ahhoz semmit, éppen az a baj, hogy elhallgatták a lényegtelen vonásokat, amik megmagyaráznák nekünk a dolgot). Nem szántszándékkal alakitották modern értelemben vett csodává ezt az eseményt az evangélisták. Magát az eseményt tekintették csodának a szemtanuk és nem képzelődtek, tóditottak, amikor ugy mondták el, hogy kezeik között tényleg csodává alakult.

Székely László.

Találkoztam Vele.

Ahogy találkozik két patak a völgybe'
S aztán szétszaladnak talán mindörökre.
Ahogy a fa találkozik a fával.
Egy ezer idegennel és mégis önmagával.
Igy találkoztam Vele.

Ahogy a csillagok találkoznak az éjbe'
S aztán lehullanak az örök Semmiségbe!
Ahogy a Holnap találkozik a Mával,
A Hazugság az örök Igazsággal:
Igy találkoztam Vele.

Ahogy a rimek találkoznak a versben
És dalol a vers oh! mind-mind édesebben,
Ahogy csak virág találkozik virággal...
Megittasulva a virágillatától:
Találkoztam Vele.

Kolozsvár. Ifj. Bede Emil.

Kendi István

a székelykereszturi unitárius egyházközség énekvezér-tanitója, egyházi tanácsos, életének 44-ik, boldog házasságának 20-ik évében március hó 21-én meghalt.

Szinte lehetetlennek tartottuk e hirt, hiszen csak most voltunk az ő óráján s tanultuk az egyházi éneket, zeneelméletet a kereszturi gimnázium padjai között. Csak most — és már nyugszik csendesen.

Ő előbb ismert engemet, mint arra én emlékezni tudnék. Talán ölében hordozott; talán ő tanitotta meg az első éneket nekem, akkor, amikor már szárnyra kelt volt — ott a Firtos-hegy tövében, az énlaki kántori lakáson. Aztán én is gimnázista lettem Kereszturon s ő ott fogadott engemet, mint régi ismerősét. S itt folytatta tovább. Tanitott ott is dalolni, amit ő ugy szeretett s én is ugy szeretek. S már itt hagyott. Itt hagyott akkor, amikor még oly sok minden várt volna reá. Férfikorának legszebb idejét élte, amikor kettétörött életfája. Amikor már gyönyörködni tudott volna munkásságában s láthatta volna gyermekeit is, hogy célhoz jutnak. Ki fogja őket ugy szeretni, mint ő szerette? A bánatos özvegy, ki most megkettőzött szeretettel fogja őket magához ölelni s az életre vezetni.

Aztán szeretni fogják még mások is, mert ő szerette az embereket, szerette kollegáit s az a szeretet, amelyet másokra árasztott, visszasugárzik; szent eskü támad s melegsége letörli a bánatosok könnyeit.

Emléke a szivünkben él, mert szerettük őt, mint tanuló tanitó-

ját, tanító a kollegáját, mint unitárius ember hitsorsosát, mint székely ember székely testvérét.

Legyen pihenése csendes ott tul „az árnyak szebb és jobb honában". A jó Isten vigasztalja meg a szülőket, özvegyét, gyermekeit és rokonait; törölje le a könnyeket, kötözze be sebeiket.

Legyen emléke örökké áldott.

Kolozsvár, 1930 márc. 30. Nagy Sándor.

† Vitéz dr. Kendeß-Kirchknopf Gusztáv

Az erdélyi magyar evangelikusok másodszor vesztették el, másodszor siratták meg legnépszerübb egyházi szónokukat és vezérüket, most, mikor véglegesen távozott e földről. De nemcsak ők, hanem egész Erdély magyarsága részvétet érez halála fölött, hisz mig itt volt, ugy egyházi, mint köztevékenységeivel egyik oszlopa volt az erdélyi magyarság ügyét szolgáló egyéniségeknek s Magyarországba való expatriálása után is igazi hazája Erdély maradt.

Dr. Kirchknopf Gusztáv a mosonmegyei Rajka nevü községben született 1883 október 22-én. Orvosnak készült s először csak atyja akaratának engedelmeskedett, mikor a teológiára iratkozott. Csak harmadéves korában látta meg, atyja gyógyithatatlan betegségének hatása alatt azt, hogy egyedüli célravezető ut számára a papi hivatás lehet.

Felszentelése után az aszódi ev. egyháztól kapott segédlelkészi meghivást. Müködése körébe tartozott az iklódi ev. leányegyház pásztorolása is, mely megerősödvén, anyaegyházzá vált, őt hiván meg papjának. Tizenhéthónapi müködése után Késmárk hivta meg őt a legfiatalabb pályázót papjának. Pártokra szakadt gyülekezetét erős kézzel szervezte meg ujra, hogy felvehessék a harcot a folyton terjeszkedő katholikus pánszláv klerikálizmussal.

A munka derekából vette ki őt a kolozsvári egyháznak 1912-ben történt meghivása. Ettől az időtől kezdve egyik közbecsülésben álló vezetője lett Erdély magyar közéletének. Minden egyházi és minden magyar mozgalomban első helyen állott.

Kötelességének tartotta prédikációiban a legégetőbb kérdéseket, a szociális kérdéseket megoldani próbálni. Meglátta azt, hogy a megoldás csak a lélek és test megujulása által lehet és e megujulás áldozatot követel. Ő, mint lelkipásztor, oda áldozta idejét, munkaerejét, idegeit, szivét, hogy követőkre találhasson.

Életének vezető motivuma egyedül az Istennek való alárendelés volt és ezért nem kereste az emberek kegyeit; elveiben nem hajolt meg az emberek előtt és a megalkuvások korában megingathatatlan maradt. Inkább elszenvedte az emberek itéletét, mintsem meggyőződését elalkudja. Kolozsváron magyarságát és egyházát védte, kockára tette szabadságát, életét, családját, hogy példát

szolgáltasson a gyöngéknek, kishitüeknek, hogy az igazak meghalnak, elpusztulnak, keresztrefeszittetnek, de meg nem hajolnak lelkiismeretük szava ellenére. Kiutasittatták. Elvették existenciáját, mert féltek a bátor embertől. Magyarországra távozott, életkörülményei összeomlottak... csak jelleme és hite nem. Ott elülről kellett kezdenie munkáját és mégis pár esztendő alatt megtanulta nevét és müködését becsülni Magyarország egész evangélikus társadalma.

Meghalt fiatalon, 47 éves korában. Szivkoszoruelmeszesedés oltotta ki nemes életét. Az emberben feltör a kérdés, hogy miért? Istenem, miért? Emberi felelet nincs reá. A felelet egyedül Te vagy, Isten és a Te mindenttudó rejtett akaratod. Mi megnyugszuuk abban, hogy: „a világ elmulik és annak kivánsága is, de aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké". (1. Ján. II. 17.)

Essig József.

Jöjjetek imádkozni!

Mult alkalommal láttuk, hogy az imádság nem valami mesterséges aktus, hanem az emberi természetből folyó és önmagától felkivánkozó lelki szükséglet. Az imádság tehát nem valami irodalmi műfaj, amelyet müvelni, vagy nem müvelni egyaránt lehet és szabad, hanem természetes folyamat, amelynek gátat vetni ugyan lehet ideig-óráig, de csak saját lelkünk kárával. Ha ezt beláttuk, próbáljuk most már azt is megállapitani, hogy mi az imádság lényege? A legtöbb ember azt hiszi, hogy az imádság nem egyéb, mint kéréseinknek szavakba foglalása. Amint a gyerek atyjához siet és hizelkedve addig-addig kerülgeti, amig csak kikunyorál tőle két leut krumplicukorra, ép igy az ember is dicsőiti és magasztalja az Urat, a mi mennyei Atyánkat, sőt hálát is ad érettünk tanusitott jóságáért, hogy aztán a végén előállhasson: „Most pedig, mennyei Atyánk, add, hogy sikerrel játszhassunk holnap az élet nagy játszóterén, hogy minél több pénzt szerezhessünk és hogy gazdagok és hatalmasak legyünk, Ámen." Amikor pedig naiv kérésük esetleg nem talál meghallgatásra, akkor azonnal előállanak s kifejezik kételkedésüket az imádság hasznára nézve, sőt talán még — Isten bocsássa meg nekik! — azt is felvetik, hogy nincsen is, aki meghallgassa kérésüket, nincsen is Isten. Mit szólna az édesatya, ha azt látná, hogy az ő gyermekei csak akkor szeretik őt s csak akkor látogatják meg, ha kérni akarnak valamit tőle? Mit gondolnánk mi magunk is az olyan testvérről, aki nem azért ülne édesatyjának lábaihoz, hogy a vele való együttlét boldogságában elmerüljön, hanem csak muló javakat, pénzt, miegyebet akarna kikunyorálni tőle? Ugyebár azt mondanók, hogy az ilyen gyermek, az ilyen testvér kicsinyes, anyagias gondolkozásu, önző ember?

Képzeljetek el egy árva gyermeket, akit az állami menhely felnevel s aztán kibocsát az életbe. Azért beszélek épen egy ilyen

árva gyermekről, mert én ismertem egyet s azzal a következő dolgok történtek meg. Amint kikerült az életbe, azonnal nekilátott, hogy a megélhetését biztositsa. Lassanként szorgalmas, becsületes munkával odáig küzdötte fel magát, hogy a mindennapi kenyéren tul már félrerakott kis tőkével is rendelkezett. Napról-napra, évről-évre jobban ment a dolga s mégis ugy érezte, hogy hiányzik még neki valami. Egyszer aztán találkozott egy müvelt és kedves emberrel, aki szivesen elbeszélgetett vele, — ha bánat érte, iparkodott megvigasztalni s ha öröme volt, csendesen, tapintatosan terelte ezt az örömöt arrafelé, ahol ez az öröm nem durva kitörésekben, hanem meghitt, belső boldogságban élheti meg rövid perceit. A kis, vagy most már nem is kis, hanem felnőtt árva gyerek, ezentul örvendett, ha esténként munkáját elvégezve, elmehetett ehhez a kedves, müvelt barátjához s vele együtt tölthette azt a pár órát, amit munkás élete naponként számára meghagyott. Valóságos menedék volt számára ez a jóbarát, aki müveltségével, magasabb élet-bölcsességével akkor is segitett rajta, amikor nem is adott semmit, csendes, megértő modorával akkor is balzsamként hatott lelkére, amikor talán egy vigasztaló szót sem ejtett ki az ajka. Egyszer azonban csak megszakadt ez az öröm is. Annak a bizonyos jóbarátnak el kellett hagynia a várost, ügyei másfelé szólitották s a mi árvánk ugy érezte, hogy most lett csak igazán árva. Mielőtt megismerkedett volna barátjával, lelke még nem szokta meg a magasabb, tisztább, szentebb dolgok utáni vágyat, csak a mindennapi kenyér megszerzésének gondja foglalta le. Most azonban már kínzó vággyal érezte, hogy nem tudna élni csak a mindennapok szürke szükségleteiért, hogy kell neki az a barátság, az a magasabb dolgokat látó lélek, amely barátjából esténként feléje áradt. Ám barátja megvigasztalta. „Tudok én egy orvosságot a te számodra, — mondta. — Ismerek valakit, aki barát helyett barátod, sőt édesatyád helyett is, akit talán nem is ismertél, édesatyád fog lenni. Az Isten“. És beszélt Istenről, aki szeretettel fogadja a lélekben hozzá igyekezőket s csodálatos jóságával akkor is segit rajtunk, amikor semmit sem ad, akkor is balzsamként enyhiti lelkünk szenvedéseit, amikor egy vigasztaló szót sem ejt ki az ajka. S az árva ettől a perctől kezdve kereste Istent. Imádságában kereste, lelkében kereste, nem a filozófia vagy a tudomány üres szavaiban. Nem azért imádkozott hozzá, hogy kérje valamire, ha kért tőle valamit, csak azt az egyet kérte, hogy engedtessék meg az ő szent lelkét érezni magában. Tudta, hogy minden, amit csak kérhetünk, ugyis másod-, harmad-, századrangu lenne emellett a legnagyobb kérés mellett. Istentől csak őt magát szabad kérni, semmi mást.

Mindnyájan árvák vagyunk bizonyos mértékben, bizonyos percekben, bizonyos körülmények között. Itt élünk a szürke hétköznapok között s vágyakozunk egy barátra, egy lélekre, amely megért és akivel, ha csak együtt is vagyunk, már nemesbül és megnyugszik a lelkünk. Ezért kell imádkoznunk, hogy Istenben,

a mi egyetlen igazi barátunkban, édesatyánkban, megtalálhassuk azt a menedéket, amely a hétköznapok alacsonyságai, fáradalmai, szenvedései és megpróbáltatásai közül kiemel. Az imádság egyedüli célja tehát az Istennel való találkozás.

* * *

Uram, nem tudom, mit kellene kérnem Tőled. Egyedül Te tudod, mi válik javunkra. Te jobban szeretsz minket, mint mi szeretjük magunkat. Ó Atyám, add gyermekednek azt, amit nem tudja, hogyan kérjen. Nem merek könyörögni csapásokért vagy boldogságért. De Eléd jövök. Feltárom szivem rejtekét. Lásd és tégy könyörületességed szerint. Büntess, vagy gyógyits, dönts le, vagy emelj fel. Meghajlok akaratod előtt anélkül, hogy megérteném. Megadom magam csöndben és nincs más kivánságom, mint betölteni akaratodat. Tanits meg imádkozni. Imádkozz Magad bennem. Ámen. *Fenelon.*

*

Ó Uram, védelmezzen meg a Te kegyelmed a büntől. Hadd erősitsem meg lelkemet a Te szerelmeddel minden kisértések ellen; ha lábaim eltérnek utaidról, ha szivem nem lesz többé templomod, fenyitő pálcád vezessen vissza az erény és béke ösvényeire. Ámen. Ford.: F. A. *Martineau.*

Hozzászólás.

Kedves hitrokonom, mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Egy rendkivüli eset adja a kezembe a tollat, amelyet közölnöm kell Önnel, amely nem az én érdekem ugyan, de érdeke az Unitárius Egyháznak és az Unitárius társadalomnak. S. O. S.

Tragédia a mindennapi életből.

A temesvári ujságok február 27-iki számában itt röviditve a következő hirt olvastam. „Sárdi Borbála nagykadácsi illetőségü 17 éves szolgáló leány gazdája házának a padlásán felakasztotta magát ma reggel 4 órakor. Mire tettét észrevették, már halott volt. Tettének oka bucsulevele szerint reménytelen szerelem“.

Megszokott és mindennapi hir az élet forgatagából. Mi összes temesvári unitáriusok ott voltunk a végtisztességen (kevesen vagyunk) az unitárius cselédleányok közül senki. Ez a pár szó azhiszem eleget mond.

Mi itteni unitáriusok azonban másként fogjuk fel az esetet, mint az ujságok s könnyezve mondtunk utolsó bucsuszót az elköltözöttnek.

Egy szegénysorsban levő unitárius leány vetette el magától az életet. Miért? Megtudtunk minden részletet, amennyire lehetséges volt s fájó szivvel kellett tudomásul vennünk, hogy a megboldogult tapasztalatlansága miatt lett áldozat.

Vádolnom kell. Az egvik hitrokon, aki ismerte személyesen, egy izben megkérdezte tőle, hogy milyen vallásu? Azt felelte reá „azt hiszem, hogy református vagyok“, tehát még azt sem tudta, hogy milyen vallásu. Kit kell hibáztatnunk ezért? Azt hiszem, nem kell ezt bővebben fejtegetnem. Sem templomba, sem vasárnapi iskolába nem járt Temesváron. Hát nem tanitotta senki sem a vallásra?

Vádolom a szülőket még az ő nagy fájdalmukban is. Megvádolom azért, mert először is tulkorán engedték el erre a nagy távolságra alig 15 éves korában (3 éve van itt) s ha már elengedték, nem tanitotta ki senki sem őt arra, hogy miként vigyázzon magára egy ilyen nagy városban, ahol az erkölcsi élet ezer veszedelmének van kitéve. Nem akarom a többi okokat felhozni, mert hiszen az egy és igazságos Isten számon fogja kérni a cselekedetet mindazoktól, akiknek részük van benne, nem a mi feladatunk ezt elbirálni.

Jelen levelem célja jajkiáltásunkat az egyházhoz és az intelligens unitárius társadalomhoz eljuttatni.

Ne hagyják elveszni a távolba szakadt unitárius leányokat.

Ismételten kifejezésre kell juttatnom, hogy az egyház hathatós támogatása nélkül itteni s más városokban levő leányaink pásztor nélkül elszélednek és örvénybe jutnak, a mi kis egyházunknak nagy veszedelem. Tetemre hivok. Mentsétek meg lelkeinket.

Nagy Elemér.

Temesvár, IV. Strada I. C. Brațianu No 8.

Gondolkozzunk róla.

Örömmel vehetjük tudomásul, hogy az „Unitárius Közlöny“-nek circa 2000 előfizetője van. Feltételezhetjük, hogy olvasóinak száma jóval több (családtagok, ismerősök.) Ez a tekintélyesnek nevezhető szám a reménység szerint ezután még növekedni fog. Hatalmas eszköz lett és lehet e lap életünkben. Ebből kiindulva vetem fel a kérdést, hogy nem volna-e időszerü a lap szerkesztésében bizonyos ujitást bevezetni?

Ahogyan én látom, azokat a drága lapokat nagyon lefoglaljuk a különböző hirek közlésével, egyletekben végzett munkák ismertetésével, szereplők méltatásával. Nem akarom e közléseket elitélni, mert én is hiszem, hogy buzditólag hat sokakra az elismerés. De vajjon mi lenne, ha minden egyházközség, minden alkalommal beküldené ezeket a jelentéseket s kérné annak leközlését? Hányszorosan kellene megnagyobbitani a lapot? Mennyivel jobb lenne szerintem, ha minden ilyen jelentés bemenne a központi Dávid Ferenc Egylethez olyan időben, hogy azt a titkár feldolgozhassa a minden évben tar-

tandó közgyülésre és amennyiben ennek módját lehet ejteni, az igy kapott általános jelentést, sőt az egyes körök részletes jelentéseit is külön évkönyvben megjelentetni. Erre a célra az unitárius naptárt is fel lehetne használni, ahol talán még jobban is érvényesülne. (L. a bpesti D. F. E. Évkönyveit.) Az igy felszabadult hasábokat olyan cikkekkel megtölteni, melyek a népnek kedvesek, tanulságosak, melyek a hitéletet erősitik, fokozzák. A Közlöny eljut mindenfelé és ha nem jutott el eddig, gondoskodni kell, hogy *eljusson minden szórványban élő hivünkhöz.* Mekkora megtartó erő és propaganda eszköz lehet ez számunkra.

Hogy az igy — valamivel bővült és átalakult tartalommal — megjelenő lapnak még a mostanin kivül mi volna a tárgyköre, azt biztosan megtalálnók, s hiszem, hogy mindig állana annyi anyag készen a szerkesztő rendelkezésére, melyből megtölthetné a hasábokat, hogy vigyenek azok mindenfelé hitet, reménységet, lelkesedést.

E pár sorban mindnyájunk gondolatát és különösen a missiói bizottságot akartam ilyen utra terelni. Szinte egészen készen van, a kezünkben van egy kincses bánya. Hatalmas olvasótábor, mely alkalmas a lelkesedésre, megelevenedésre. Ha helyes e gondolat, amit felvetettem, akkor evezzünk és ereszkedjünk a mélyre, mert gazdag lehet a mi halfogásunk! Gondolkozzunk róla! **Fazakas Béla** lelkész.

Szórványaink.

Husvéti izenet.

„Jeruzsálem, Jeruzsálem! . . . hányszor akartam egybegyüjteni a te fiaidat, miképen a tyuk egybegyüjti kis csirkéit szárnya alá; és te nem akartad . . .“ A husvét történetéhez tartozik az események sorozatában Jézusnak ez a szép intelme. Mennyire szerette faját, nemzetségét s mennyire szerette volna, ha közöttük eredményessé tehette volna fáradozásait, munkásságát Istenországa drága értékei szempontjából De az övéi közé jöve és azok őtet be nem fogadák. Hiába akarta lelke értékeivel összetartásra, egyetértésre serkenteni nemzete fiait, fajtestvéreit, mert a hivó és buzditó intés nem használt. A széthuzás, az egyenetlenség tovább tartott. Midőn elkövetkezett reá a nehéz megpróbáltatás ideje s látta, hogy áldott munkájának minden törekvése meddő, hiábavaló . . . lelkéből feltör a fájdalmas kifakadás: „hányszor akartam egybegyüjteni a te fiaidat . . .“

Ilyen fájdalmas és lelki munkára serkentő törekvés egyházi életünkben régóta a szórványokban szétszórtan élő unitárius hiveink számbavevése, felkeresése, összegyüjtése. Halogatásnak ma már egyházi, nemzeti szempontból helye nincs. A gondoskodást áldozatok árán is tennünk kell! Lelkészeink legjobb tudásuk szerint számbavették szétszórtan élő unitárius hiveiket, de nagyon sokan lehetnek

még olyanok, akikről nem tudnak, akik más felekezetüek közé elvegyülve, semmi életjelt nem adtak unitáriusságukról!

Az ilyeneket szeretnők felkeresni, felébreszteni s ujból egyházunkhoz csatolni lelkileg is!

Ehhez az összegyüjtő, felkereső munkához szükségünk van az Unitáriüs Közlöny lelkes olvasótáborának segitségére. Egy levelezőlapon a „Püspöki Hivatal" cimére (Cluj, Unitárius Kollégium) ne sajnálják az időt és fáradságot értesitést küldeni az olyan hitrokonainkról, kik az unitáriusok lakta vidékeken kivül távol, itt-ott elszórtan élnek. Ha legalább megközelitő pontos cimet kapunk, levél utján felkeressük őket, küldünk egyházi lapjainkból, unitárius szellemü iratainkból, nyomtatványainkból s igy felvesszük velük az unitárius élet kapcsolatát. Szeretnénk minél több unitárius hitrokon testvért bekapcsolni a mi unitárius egyházi életünk munkálkodó szervezetébe.

Össze akarjuk gyüjteni testvéreinket, fiainkat és leányainkat az egyház anyai szárnyának oltalmába.

Adjanak életjelt, bizonyságot, hogy törekvésünk nem hiábavaló. i. j.

NŐK VILÁGA.

A Kolozsvári Unitárius Nők Szövetsége a mult év tavaszán elhatározta, hogy a Kolozsváron szolgálatban levő vidéki leányokat összehivja s gondoskodik arról, hogy ezek a leányok vasárnapról vasárnapra délutánjukat nemes szórakozással töltsék el. A fenti terv megvalósitására bizottság alakult, mely Gyallay Pap Domokosné vezetése alatt meg is kezdte a szervező munkát. Megalakitotta az Unitárius Vidéki Leányok Egyesületét, melybe ma husz és egynehány leány jár el a legnagyobb buzgalommal. Az egyesület a f. évi március 30-án rendezett előadása alkalmával bemutatta, hogy az eltelt tiz hónap alatt mekkora haladást ért el. A több számból álló műsoron, melyen énekek, szavalatok, szindarabok váltották fel egymást, a következők szerepeltek: Verseket adtak elő Sándor Józsefné (Homoródalmás), Szabó Lina (Nyárádszentmárton), Birtalan Juliska (Kadács), Nagy Rebi (Homoródszentpál). Három egyfelvonásos szindarabban játszottak Antonya Sándorné (Homoródalmás), Pap Berta (Bencéd), Kubicsek Ilona (Tarcsafalva), Nagy Rebi (Homoródszentpál), Szilveszter Márta (Tarcsafalva), Csézár Póli (Kadács), Szilágyi Anna (Kolozs) és Nagy Magda (Homoródszentpál). Dr. Boros Györgyné elnöknő zárószavai után a szép számmal megjelent közönség azzal a megnyug-

vással távozott az előadásról, hogy a Kolozsváron szolgálatban levő vidéki leányok a szórakozás mellett tanultak is, ügyesedtek is közös összejöveteleiken.

Jelentés

a vidéki D. F. egyleti nőszövetségek évi működéséről.

Aranyos-Torda kör. (Folytatás.)

1. Tordán a D. F. E. unitárius Nőkszövetsége alakult 1928 október 7-én dr. Boros Györgyné, püspökné őméltósága részvételével. Vezetik: Lőrinczi Dénesné esperesné és özv. Velits Károlyné. Minden hónapban választmányi gyülést tartottak. 1928 december 2-án vallásos estélyt rendeztek a templomban. Imát Lőrinczi Dénés esperes mondott, Orbán Balázsról előadást Kelemen Lajos tanár tartott. Szavalt Török theologus. Énekelt a D. F. egyleti ifjusági dalárda Erdős Mihály karnagy vezetésével. Zeneszámokat adott elő az ifjusági egylet vonós zenekara, melyet Veress Ákos ifjusági elnök dirigált. Decemberben karácsonyfa-ünnepélyt rendezett a templomban a Nőkszövetsége. 56 gyermeket látott el ruha, cipő fehérnemüvel, kb. 30.000 leu értékben. Kiosztottak még 170 darab szeretetadományt. Hozzájárultak az összes tordai nőszövetségek által felállitott „Mindenki karácsonyfája" költségeihez. Február, március, április hónapokban müsoros teaestélyeket rendeztek. 1000 leuval hozzájárultak a tordai népkonyha költségeihez. Segélyeztek több beteg és szegény öreget pénzzel, fával. A D. F. egyletnek alapitó tagja lett a Szövetség. Elnök Lőrinczi Dénesné, titkár Solymossy Iza. (Folyt. köv.)

Kolozsvári

Takarékpénztár és Hitelbank

Részvénytársaság

Cluj Piaţa Unirii (Mátyás kir.-tér) 7.

Fiókjai: Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, M.-Vásárhely, Nagyváradon és Temesváron.

Saját tőkéi 143 millió lej.

Affiliált intézetei: Tordaaranyosmegyei Takarékpénztár Rt. Tordán, Alsófehérmegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. N.-Enyed. Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Székelyudvarhelyen és Sz.-Kereszturon, Szászrégeni Takarék és Hitel Rt. Szászrégenben, Népbank Rt. Bánffyhunyadon, Szamosujvári Hitelbank Rt. Szamosujváron.

Betéteket elfogad. **Betéteket elfogad.**

Minden banküglyetet legelőnyösebben végez.

Engedélyezett devizahely. Áruraktárai a vasut mellett.

Egyleti élet és munkásság.

D. F. E. hirek Ürmösről. Az ürmösi D. F. E. négy csoportban fejt ki tevékenységet: 1. A D. F. E. minden vasárnap este vallásos estélyt tart. Ennek anyaga minden alkalommal bibliaolvasás, bibliamagyarázás, tanulságos és szórakoztató felolvasások, ének-, zeneszámok és szavalatok. 2. A D. F. E. Dalköre próbaórákat tart minden hétfőn a férfiak, kedden a nők részére és minden csütörtökön este összpróba van, mely alkalommal megbeszélések folynak a dalegylet ügyeiről. Legfőbb törekvése ezidőszerint a Dalkörnek egy zászló beszerzése, e célra már rendezett is néhány dalestélyt, legutóbb az ifjusággal karöltve február 2-án tartott egy estélyt, melynek sikere anyagilag és erkölcsileg kielégitő. 3. A D. F. E. kebelében alakult Nőszövetség mintegy 70 taggal folyó évi február hó 17-től müködik s minden szerdán este összejövetelt tart. A gyülések anyaga: ima, ének, nőket érdeklő szakfelolvasások, azoknak megbeszélése, szórakoztató felolvasások, szavalatok s a betegek látogatásáról való beszámolás, esetleges segélynyujtásoknak megbeszélése. 4. A D. F. E. kebelében müködő Ifjusági Kör, amely 1929. évben alakult s ez évben minden szombaton este összejövetelt tartott. Minden alkalommal lelkész és énekvezér vezetésével tartattak az összejövetelek, melyeknek anyaga: ének, felolvasások az ifjusági lapból s a kiadott munkaprogramból, megbeszélések, kisebb párbeszédeknek és szindaraboknak betanulásához szükséges utasitások és felvilágositások, tanulságok levonása, szavalatok, magyar költők imertetése költeményeik felolvasása által. Résztvevők száma 30—60 közt váltakozik. Szinpadi felszerelés céljára rendezett a kör a folyó évben két estélyt, melynek jövedelméből és elnökének buzgó tevékenykedéséből egy csinos szinpadot, szinfalakkal és függönnyel állitottak elő. A munka csendesen folyik tovább s a jövő iránt jó reménységgel vagyunk.

Matiné Szászrégenben. A marosköri D. E. 1930 február 16-án délután 4 órai kezdettel a szászrégeni unitárius leányegyházközség rendezésében jól sikerült matinét tartott. Dr. Fekete Gyula mély, tartalmas elnöki megnyitójában a lelki és anyagi világ közötti párhuzam huzásával méltatta a lelki világ kimagasló alakjait, ismertette azoknak hatását az egyén és társadalom életére. Megemlékezett Dávid Ferencről, mint az egyetemes emberi élet egyik kimagasló alakjáról és a róla elnevezett egyletnek céljáról. A kitünő stilusu, mély gondolatokkal telt megnyitó nagy hatást tett a nagy számban megjelent intelligens közönségre. Halmágyi János köri esperes tartott az „Élet vallása“ cimen szabadelőadást A rokonszenves megjelenésü, kellemes hangu esperes gyönyörüen felépitett szabadelőadása alkalomszerüségénél fogva is mély hatást váltott ki a hallgatóságból. A felekezet közötti testvériségnek megható példáját adta ismét Téczi Sándor ref. elemi isk. igazgató, ki ifjusági dalárdájával két izben szerepelt.

A jézusi szeretet hatja át az egész embert, ki Régenben gyönyörü kulturmunkát végezve, minden perce le van kötve, de mikor tervünkről hallott, ő maga ajánlotta fel, hogy ünnepélyünk szebbé tételére, ő is közremüködik dalárdájával. Azonkivül még szavalt is. Ürmösi Károlyné: „Bocsásd meg a mi vétkeink" cimü költeményét adta elő nagy hatással. Legyen itt is köszönet mondva neki szives közremüködéséért. Török Elek a tőle már megszokott müvészi módon szavalt el egy alkalmi költeményt. A rendezés nagy és fáradságos munkájáért legyen köszönet mondva Bálint Endre egyházközségi gondnoknak, ki fáradságot nem ismerő tevékenykedésével hozta egybe és szervezte meg a leányegyházközséget is. Köszönet legyen mondva a többi közremüködőknek: Kovács Dénes mérnök, Inczeffi Lajos kocsigyártónak, László Péternek, Gegyi Bélának és a többi rendezésben részt vett hivünknek. Az ünnepély iránt felekezeti és társadalmi különbség nélkül nagy érdeklődés nyilvánult. Szép számmal gyültek össze s a begyült összeg a leányegyházközség anyagi alapjának a megtételére fordittatott. Fülöp Zoltán M. D. F. E. titkár.

A pipei D. F. Ifjusági Egylet f. év március 9-én erkölcsileg és anyagilag szépen sikerült mükedvelői előadást rendezett a következő műsorral: 1. „Emlékezés Dávid Ferencre", felolvasott lelkész. 2. „Déva vár rabja" (Ürmösy Károlynétól), szavalta művészi érzékkel Orbán Áron 3. „Virágfakadás" vigjáték 1 felv.-ban. 4. „Szaporodás" — comedia. 5. „Törvényszéki jelenet" — comedia. 6. „Ilyen ez a kutya élet" — (dialog). Előadták: Gergely Áron, Bálint Sára, Bálint György, Orbán Gyula, Fazakas Ilona, Bálint Domos, Orbán Vilma, Bálint Juli, Simó János, Gergely Mózes, Simó Béla, Gergely Áron, Burus András és Bálint István. Ifjaink sok lelki élvezetet nyujtva a közönségnek.

Az iszlói D. F. E Ifjusági Köre 1930 febr. 2-án ugy anyagiakban, mint erkölcsiekben igen jól sikerült műsoros estélyt tartott, amikor felolvasott Ács István aa. Monologot adott elő ifj. Toth Ferenc. Szinre került: „A suszterinas" 1 felvonásos vigjáték, amelyben szerepeltek: Iszlai Róza, Nagy Ilona, Demeter Anna, Bartha Mariska ifju leányok, továbbá Kodok Mihály, Kodok Árpád ifju legények. Továbbá: „Bálintbá irni tanul" egy felvonásos vigjáték, amelyben szerepeltek: Demeter Anna ifju leány, Kodok Mihály és Kodok Árpád ifju legények. Bezárta egy dialog, amit előadtak: if. Toth Ferenc és Bartha István. A szereplők mindnyájan igen jól megállották helyüket. Meglátszott rajtok tanulni vágyó nemes hajlamok. A betanitás nehéz, de kellemes munkáját ügyszeretettel özv. Keresztélyné sz. Fekete Piroska h. tanitónő végezte dicséretre méltó buzgósággal. Előadás után reggelig tartó szolid táncmulatság volt, amelynek tiszta jövedelmét az ifj. egylet tanszerek beszerzésére az iskolának ajándékozta.

A Dávid Ferenc Egylet vasárnap, ápr. hó 6-án d. e. 11 órakor *Channing emlékünnepélyt* rendez az Unitárius Kollegium

disztermében, melyre minden érdeklődőt tisztelettel meghiv. Műsor: 1. Énekel a főgimnázium énekkara. 2. Megnyitót mond dr. Boros György püspök. 3. Jékey verseket szaval Fülöp Árpád papnövendék. 4. Énekel Puksáné Boros Irén urhölgy harmonium kisérettel. 5. „A lelkiismeret vallásának apostola“ cimen felolvas dr. Varga Béla. — Channing Ellery Vilmos (1780—1842) bostoni unitárius lelkész, akit Reman a XIX. század szentjének nevez, egyike volt a legnagyobb vallásos személyiségeknek. A kereszténység nagy eszményének: a szellemi szabadságnak és az embertestvériségnek gyakorlati megvalósitásán fáradozott lankadatlan erővel és kitartással. A rabszolgaság megszüntetése és a munkásosztály lelki és erkölcsi nivójának emelése körül oly halhatatlan érdemeket szerzett, amelyek őt, mint társadalmi reformátort is az emberiség legjobbjai közé emelik.

Buzaházán 1929 nov. 17-én megalakult a Nők szövetsége, melynek elnöke lett: özv. Nagy Imréné Nagy Rebeka; alelnökök: ifj. Marton Józsefné és Kiljén Domokosné; titkár: P. Szentmártoni Olga; pénztárnok: ifj. Nagy Pálné. Megalakuláskor ki lett mondva, hogy a szövetség minden szombaton este tart összejövetelt, ami eddig be is tartatott. Ének, szabadelőadás, felolvasás, szavalat és tere-fere a tárgyai. Más vallásuak is szivesen jelennek meg az estéken. Eddig négy uj áttérőt kaptunk, de még remélünk többet is. — A buzaházi ifjusági egyesület bár a „Gazdakör“ kebelében, de „Dávid Ferenc“ szellemében tartja előadásait. Karácsonykor, ujévben és hushagyó kedden este szinelőadásokat rendezett. Megalakult kebelében a „Tüzoltó egyesület“, „Műkedvelők egyesülete“ és a „Sport egylet“, egy és ugyanazon elnökség vezetése mellett. Tervbe vette a kulturépület befejezését, kugliépitést és sportterület rendezését, rádió vagy mozgó beszerzését. P. Szentmártoni Bálint

ERDÉLYI BANK
ÉS TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
CLUJ—KOLOZSVÁR
Saját tőkéi 100 millión felül
Székház:
Piața Unirii (volt Mátyás király-tér) 32.
Fiókok:
Arad, Brașov, Oradea, Sibiu, Timișoara,
Târgu-Mureș, Turda, Carei.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Boldog és kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk kedves munkatársainknak és olvasóinknak.

Hymen. Örömmel vettük az alábbi hirt: Fekete József iszlai lelkészünk bájos leányát, Irént, 1930 február 17-én eljegyezte dr. Adorján Gyula budapesti hivatalnok. Isten áldását kivánva gratulálunk.

Hirdetés. Lőrinczy János tordai segédlelkész lelkészi oklevele elveszett. Az egyházi főhatóság (549—1930 E. K. T. sz.) az oklevelet semmisnek nyilvánitja, bárki birtokában is legyen, s az oklevél helyett másodlatot állittat ki.

Apa és fia ünneplése. Tudósitónk jelentése szerint az idei esperesi vizsgálat alkalmával meleg ünnepség folyt le Székelyszentmihály egyházközségének kebli tanácsi gyülésében. *Pap* Zsigmondot ünnepelték, aki egyfolytában 25 évig volt a népes egyházközség legbuzgóbb és legmunkásabb presbitere. Több cikluson át példásan töltötte be az egyházközség főgondnokságát s ez idő alatt becsületes ügyvezetésével, egyenes, szókimondó modorával a három polgári községből álló eklézsiát a legszebb egyetértés utján vezette. Érdemei elismeréséül az esperesi vizsgálat gyülésén örökös tiszteletbeli presbiternek választották meg és helyét Mózes fiával töltötték be. Ugyanez a gyülés foglalkozott Pap Zsigmond nagyobbik fiának, Gyallay Pap Domokos irónak a Kisfaludy Társaságba történt beválasztásával. Gyallay Pap Domokost az egyházközség lelkes átiratban üdvözölte kitüntetése alkalmából. Örülünk, hogy Székelyszentmihály egyházközségünknek mostani földult, szomoru állapotában alkalma volt érdemes fiainak ünneplésében lelkileg összeforradni. Sz I. S.

A haranglábi unitáriusok áldozatkészsége. A haranglábi kicsiny unitárius egyházközség hivei megkapó példáját adták hitükhöz és egyházukhoz való ragaszkodásuknak. Nyolc éven keresztül müvelték az egyházközség három hold földjét, ebből a jövedelemből az összes egyházi épületeket rendbehozták és a kepét megváltották. Most egyhangulag a legnagyobb lelkesedéssel elhatározták, hogy az egyház tulajdonát képező eddig parlagon hevert félhold szöllőhegyet beültetik egyházi munkával s már három nap alatt készen is lettek a rigolirozásával. Az asszonyok pedig magukra vállalták a szöllő beültetését és megmüvelését. Saját szorgalmukkal igyekeznek az amugy is szükös anyagi viszonyok között élő egyházukat erősiteni, szemelőtt tartván azt az igazságot: segits magadon s megsegit az Isten. Szolgáljon utmutatóul a haranglábi unitárius hivek áldozatkészsége és egyházépitő munkája.

Taft H. Vilmos Lapzártakor értesültünk az amerikai unitáriusok kiváló folyóiratából, a *Christian Register*-ből, hogy Taft H.

Vilmos, az amerikai Egyesült-Államok négy éven át volt elnöke és Amerika legfőbb biróságának, a Supreme Courtnak is elnöke, március 8-án hirtelen elhunyt. Az amerikai unitáriusok eme nagy vesztességére jövő számunkban még visszatérünk.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába február 23-tól március 23-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Dr. Bella Edéné Marosvásárhely, Árkosi László Felsőszentmihály, Sigmond Tamás Kökös, Barabás Gábor Árkos 1928-ra; Máté Sándor Bágyon, Ambrus Domokos Szederjes, özv. Bedő Józsefné Okland, Dancs Lajos Árkos, Benczédi Ferenc Tarcsafalva, Benczédi Irénke Kolozsvár 1929-re; Vári Vilma Glogovác, Borbély Nagy Miklós, ifj. Zalányi Samu Torda. Gyarmathy Dénes Székelykeresztur, Dahlström Kálmánné, Kiss Endre, id. Barabás Lajos, Lőrincz Károlyné Árkos 1930-ra; Fazakas Józsefné Fiátfalva, Sándor Gergely Kénos 1927—1930-ra; Gergely János Hosszufalu, Veress Barabás Árkos 1927—1928-ra; K. Nagy Simon Szabéd, Palatka Domokos Balázsfalva 1928—1929-re; Unitárius Egyházközség Szentábrahám 1923—1926-ra, Szentábrahámi D. F. Ifjusági Egylet 1925—1927-re.

Alapitó dijának kiegészitésére fizetett Tana Sámuel Sepsiszentgyörgy 500 Leut.

Emlékadományul fizettek: Vári Vilma Glogovác, Árkosi László Felsőszentmihály, Ambrus Domokos Szederjes, özv. Bedő Józsefné Okländ, Sikó Lajos, Szathmáry Gábor Kolozsvár, Lengyel Györgyné Nagyenyed 40—40 Leut. A Dávid Ferenc Emlékre fizetett Sikó Lajos Kolozsvár 50 Leut.

Hátralékos előfizetőinket kérem, hogy dijaikat sziveskedjenek hozzám juttatni külön megkeresés elkerülése végett.

Kolozsvár, 1930. márc. 23-án. Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Irodalom.

Fiatalság és fiatalság. (A Kévekötés, az Unitárius Közlöny és az Unitárius Egyház összeszólalkozásához).

Öregek dolga a taktika, fiatalok dolga a dühös falnakrohanás. Igy látom most. Régebben másként gondoltam. Azt hittem, helytelenkedhetünk, megpüfölhetjük egymást s talán megverődünk, öregektől; de végül kibékülünk, mi, fiatalok. Csakhogy, ugy látszik, öregek dolga a taktika. Nem tudom, miért, mi célból, mi terv alapján iródik in genere az Unitárius Egyház, de érzem a „szándékot", hogy nem elégszik meg az Unitárius Közlöny és a Kévekötés elvi ellentéteivel, hanem azt mesterségesen elmélyiteni törekszik, egymásra heccel fiatalokat, akiknek minden véleménykülömbségeken tul az volna a rendeltetésük, hogy egymásra találjanak.

Fiatalságom jussán megmondom:

elavult érdekszférák ne vonjanak béna vonzókörükbe fiatalo-

kat, akik meggyőződésüket ha egyszer megmondották, nem azért mondották, hogy mankót kapjanak hónuk alá és elnyerjék a „támogatást“, amire büszkén füttyöt hánytak;

naivságunkat arra ne használják, hogy naiv bőrünket kényes kezükre huzzák azok, akik égési sebek nélkül akarnak hozzájutni a sült gesztenyékhez; hiszen a mi szánkban ugyis csak keserü utóiz marad azoknak az ismeretlen zamatoknak utána, amiket csak ők élveznek s amiket külömben csak élvezzenek, de a mi bőrünket, könyörgöm, hagyják ki a számitásból;

fenntartom magamnak a jogot, hogy egyaránt szerethessem a szóhoz jutott Cseke Pétert s azokat, akik nem jutottak szóhoz; s ne akarják elidegeniteni tőlem érdektelen szavukat azzal, hogy ügyesen „érdekeltté“, pártossá varázsolják;

a régihez ragaszkodó s a mult felé is hidakat kereső Szent-Iványi Sándort öregek ne játsszák ki öregnek a radikálisabb és fiatalosabb hevü, de hasonló öreg Balázs Ferenccel szemben, ne akarják a közöttük fennálló elvi ellentéteket személyi ellentétekké élesiteni és ne akarják az ifjak rokonszenvét egyiktől a másik javára elfölényeskedni. Nem kétlem, hogy bizonyos köröknek abból haszna lesz, de nem lesz haszna a szóban forgó személyeknek és nem lesz haszna az itjuságnak. Hogy buján tenyésző buzatáblánkon melyik kalász verekedik több napsugárt magának, bizzák azt a buzakalászok belső erejére s konkollyal ne gyengitsék egyik növését sem, mert mindeniknek ártanak vele;

s ha a tékozló fiut szeretem, szerethessem a tékozló fiu bátyját is.

Ehhez jogom van s joga van minden fiatalnak. Mesterségesen szeretetet szitni nem lehet, de gyülöletet igen; ne szitsanak azonban haragot azok, akik a Krisztus evangéliumát hirdetik s ne ugy, hogy a végén még rám is förmedhessenek: rágalmazó, hol a mi fullánkunk? Öregek dolga a taktika, fiataloké az érzékenység; bár tévedtem volna, de az eszemet hamarább megcsalhatják, mint a szivemet.

De szabad a szó és ki meri kétségbe vonni, hogy ezeket elmondani nem jogom, hanem kötelességem volt? Székely László.

BELLE ZOLTÁN

FÉNYKÉPÉSZETI MŰTERME

Cluj-Kolozsvár Mátyás király-tér 25

„Szivemet hozzád emelem“

Női imakönyv, szerkesztőségünknél megrendelhető: fehér kötés 200 L., bőrkötés 200 L., egyszerübb bőrsarokkal 100., 80. és 60 Leu.

Nyilatkozatok.*

Nyilatkozat.

Az „Unitárius Egyház“ c. lap mult évi utolsó számában a kolozsvári unitárius főgimnázium zenetanári állásának betöltését illetően kritikai megjegyzéseket tesz, tanácsokat osztogat Ütő Lajos elemi iskolai igazgató tanitónk személyével kapcsolatban. Erre a teljesen téves megállapitásu cikkecskére a következő nyilatkozatot küldtem volt el Ütő Lajos lelkész, az emlitett lap szerkesztőjének cimére:

„Nyilatkozat.

Az Unitárius Egyház 10—11. számának 100. oldalán Ütő Lajos kolozsvári elemi iskolánk igazgató-tanitója munkásságát érdem szerint méltatja a Főtanács alkalmával előadott karénekszámokkal kapcsolatban. Ezt bevégezve felteszi a kérdést, hogy „miért kellett öt egyik munkamezőről leszoritani és mással helyettesiteni akkor, amikor erre *semmi indok és kellő magyarázat nincs*. Stb.“

Még gondolni sem akarok arra, hogy cikkirót valaki ilyen értelemben informálta volna, mert ebben az esetben kénytelen volnék az illető informátort rosszhiszemüséggel vádolni, hanem az egész idevonatkozó cikkrészletet jóhiszemü, de téves alapokon nyugvó egyéni reflexiónak tekintem, amelyet egyetemes egyházunk, közelebbről pedig a kolozsvári kollégiumunk iránt való szeretet féltő gondja sugallt. Kétséget nem szenvedhet ugyanis, hogy az emlitett „egyik munkamező“ nem más, mint intézetünk zene-énektanári tanszéke“.

A továbkiakban idéztem az 1925—26. isk. évtől kezdve az inspektori látogatások jegyzőkönyveinek azokat a részeit, amelyek minden isk. évben Ütő Lajos ig.-tanitó zenetanári képesitését kifogásolják és felhivják, hogy szerezze meg az állami konzervatoriumi vizsgát. Majd igy folytattam:

„Ezen jegyzőkönyvi megállapitásoknak természetes következménye volt, hogy midőn annak idején tanáraink okmányait felterjesztettük a miniszteriumba, hogy részükre a törvény által előirt müködési engedélyt megkapjuk (autorizaţie), a válaszképpen érkezett miniszteri leirat (166291—1927. sz. 1927. dec. 29. keltezés) idevonatkozóan ezt mondja: „. . . értesitjük, hogy láttamoztuk az összes aktákat a következő megszoritásokkal:

---

*) Ez ügy további elmérgesedése, esetleg hirlapokba való kerülésének veszélye arra birta a Dávid Ferenc Egylet Elnökségét, hogy e nyilatkozat közreadását lapunkban megengedje. Az *audiatur et altera pars* elvénél fogva azonban leközöljük Ütő Lajos igazgató-tanitó ur nyilatkozatát is. Hisszük, hogy az ügyre vonatkozó észrevételek elmondása nem fog ujabb ellentéteket kiváltani, hanem e nyilatkozatokkal ez az egész ügy ismét visszaterelődik a normális utra. Természetesen e nyilatkozatokban foglaltakért iróik felelnek.
Szerk.

Nem láttamoztuk az Ütő Lajos urét, aki nem kaphat működési engedélyt liceumra, mivel tanitóképzői oklevele van.“...

Ekkor azonban már a tanév derekán voltunk s igy egyházi vezetőségünk arra hivatkozva, hogy évközben nehéz dolog zenetanárt változtatni s egyáltalában kapni, kieszközölte, hogy az iskolai év végéig Ütő Lajos maradhasson meg állásában. A tavaszi (1928.) pedagógiai vizsgálat jegyzőkönyvére válaszképpen érkezett miniszteri leiratban intézetünk megintetett. A kifogások között szerepel Ütő Lajos ügye is. Az erre vonatkozó rész igy szól: „Ütő zenetanitó ur (maestru de muzică) tegye le sürgősen az állami vizsgát, hogy megszerezze a diplomát.“

Ezek után a mult 1928—29. iskolai évben már uj zenetanárt kellett ideiglenesen alkalmaznunk s csodálatosképpen ezért semmi aggódó felsóhajtás senki részéről nem történt. A folyó iskolai évben szintén azért kellett mást alkalmaznunk ugyancsak ideiglenes minőségben, mert Ütő Lajos részéről az állami képesités megszerzését illetően tudtunkkal semmi lépés sem történt, müködési engedély pedig legalább a kezdő lépések megtétele nélkül részére nem szerezhető. Arra nézve, hogy Egyházi Főhatóságunk nevezett atyánkfiának alkalmazhatása érdekében minden lehetőt megtett a tanitástól való eltiltása után és idegen tanerő alkalmazása idején is, idézem a közetkező leiratot:

Sz. 598/1929.

E. K. T.

Kollégium Igazgatóságának

Helyt.

Sajnálattal értesitem Igazgatóságot és Ütő Lajos afiát, hogy a miniszteriumhoz beadott többrendbeli kérések, előterjesztett adataink és részben a Magyar Párttal együttesen tett személyes eljárásaink dacára a közoktatásügyi miniszterium nem engedélyezte, hogy Ütő Lajos afia a kolozsvári főgimnáziumunkban éneket tanithasson, mert nem fogadta el kellő képesitésnek a tanitói oklevelet és a kolozsvári „partikuláris“ Konzervatórium bizonyitványát és megemliti, hogy a kolozsvári állami Konzervatóriumtól nem szerezte meg a törvényes képesitést s végül nem látta bizonyitottnak, hogy 10 teljes éven át müködött volna a magánoktatási törvény életbeléptetése előtt megszakitás nélkül középiskolában.

A jövőben is meg fogjuk kisérelni, hogy esetleg a viszonyok változása folytán az engedélyt megszerezhessük, de mindenesetre tanácsos, hogy Ütő Lajos igazgató-tanitó afia a helybeli állami Konzervátoriumtól szerezzen képesitést.

Kolozsvár, 1929. április 11.

Püspök helyett:
Dr. Varga Béla
főjegyző.

Talán elég lett volna csupan ezt a főhatósági leiratot közölnünk, amely minden kételkedőnek ebben az ügyben világos választ ad, azonban a vád teljes megcáfolása céljából ismertettük az ügy előzményeit is, hogy a következményt mindenki logikusnak lássa.

Tudom, hogy az a lap, amely szeretett Egyházunk nevét viseli mindenütt, mindenkor és mindenben az igazságot keresi s remélem, hogy ebben az ügyben meg is kapta azt. Egyre azonban legyen szabad figyelmét felhivnom. Valami beteges lelki elváltozás következtében manapság olyan jelenségek tünnek fel, hogy kis Egyházunk keretein belül mind többen és többen akarják a martirszerepet játszani, amelyhez a kellő informálódás nélkül megirt cikkek csak fölösleges tápot nyujtanak.

Ez ellen a magacsinálta mártiromság ellen fel kell vennünk végre a harcot szóban és irásban. Ha ez a pár sor is hozzájárulna ahhoz, hogy a műmártiromság töviskoszoruját egyszerü, türhetően viselhető polgári kalpaggá változtassa át, célját teljesen elérte.

Még csak azt jegyzem meg, hogy fenti nyilatkozatot a magam igazolására küldöm be, mert mint az Igazgatóság előadójának, nekem volt kötelességem, hogy a f. tanévre a zenetanári tanszék betöltésére javaslatot tegyek annak idején, amely előterjesztésemet aztán az Igazgatóság elfogadta, egyházi Főhatóságunk aprobálta. Egyébként az Ütő Lajos esete ugyanaz, mint a Kendi kollégáé Székelykereszturon.

Kolozsvár, 1930 jan. 26.

Gálffy Zsigmond
a kolozsvári unitárius koll. igazgatója."

Csodálatos, sajnálatos és érthetetlen módon helyreigazitó nyilatkozatom az emlitett lap következő 1930. 1. és 2. számainak egyikében sem jelent meg, habár a szerkesztő erre irásbeli igéretet tett. Nem volnék megnyugodva, ha főgimnáziumunk zenetanári állásának betöltését illetően minden bocsületes unitárius lélek ne a való tényállást látná s a szintiszta igazság megállapitását nem befolyásolhatja az a szempont, hogy valakire nézve talán kényelmetlen lehet. Mivel pedig az „Unitárius Egyház" aktaszerüen bizonyitott igazamnak nem adott helyett, arra kényszerültem, hogy Unitárius Közlönyünkben helyezzem el helyreigazitó soraimat.

Igaz, hogy az „Unitárius Egyház" két utóbbi számában visszatér az ügyre: az 1. szám közli, hogy az 1930. 10—11. számban megjelent cikkért a felelősséget Ütő Lajos ig. tanitó vállalja, a 2. számban meg azt olvassuk Ütő Lajos ig. tanitó aláirt nyilatkozatában, hogy a mult évi 10—11., valamint a folyó évi 1. számban megjelent cikkeket nem ő irta és azok téves információk alapján iródtak. Később tudta meg, hogy a minisztérium részére a működési engedély megadása elől mereven elzárkozott. Nem kapunk feleletet azonban arra a kérdésre, hogy a téves információk kitől erednek? Mi az a „később" határozatlan formájú időhatározó?

A fennebb idézett E. K. T.-i értesitést 1929. áprilisában megkapta, ennél „később“ tehát nem tudhatta meg a miniszteri döntést. A mult évi őszi főtanácsi ülések pedig, amikor — gondolatom szerint — a „téves információk“ megszülettek, mindenesetre április után tartattak.

Prédikáljuk a szószékről, tanitjuk az iskola katedrájáról, hogy az igazságot nem szabad véka alá rejteni. Mindez azonban keveset ér, ha magába a mindennapi élet változatos viszonylataiba nem visszük be ezt az elvet.

Összefoglalva röviden az elmondottakat, ebben az ügyben az igazság a következő:

1. Az illetékes állami tanügyi hatóságok kifogásolták Ütő Lajos képesitését főgimnáziumunk zenetanári állásának betöltését illetően s részére a müködési engedélyt nem adták meg. *Ez az egyedüli oka annak,* hogy 1928. szeptember 1-től (tehát még az én igazgatóságomat megelőző időtől) nem ő tanitja az ének-zenét intézetünkben.

2. Egyházunk illetékes végrehajtó szervei minden törvényes utat és módot felhasználtak, hogy részére a müködési engedélyt — ha ideiglenesen is — megszerezzék s hogy ez nem sikerült, nem rajtuk mult. (L. az idézett főhatósági leiratot.)

3. Az az állapot, hogy a jelenben egyetlen unitárius vallásu, államilag elismert képesitésü, sem e képesités megszerzése céljából az állami zenekonzervátórium egyéves kurzusára, régi jogon beiratkozott zenetanár — sem állásban, sem állás nélkül — nincs, arra kényszeriti főgimnáziumunk Előljáróságát, hogy ideiglenesen alkalmazott másvallásu, óradijas tanerőkkel lássa el e tanszéket.

Kolozsvár, 1930. március 10-én.

Gállffy Zsigmond
az unitárius kollégium igazgatója.

* * *

Nyilatkozat.

Gálfi Zsigmond igazgatónak a kolozsvári unitárius főgimn. zenetarári állásának ügyében az Unitárius Közlöny-ben a Dávid Ferenc szellemével össze nem egyeztethető tónusban megirt cikkére válaszolva mindenekelőtt ki kell jelentenem, hogy én a magam részéről mindent megtettem, hogy ez ügyet Egyházunk belbékéjének megóvása céljából tovább ne bolygassuk; sajnos azonban, hogy Igazgató minden kisérlettől mereven elzárkozott s igy én is kénytelen vagyok — már csak saját személyem megvédéséért is — arra az én tudomásom szerint a választ megadni, egyuttal pedig kijelenteni, hogy a továbbiakért semmi felelősséget nem vállalok.

Gálfy Zsigmond szépen felsorolja azon okmányokat, amelyek a zenetanári állással való eltiltásomat tartalmazzák, azonban azt kérdezem, hogy miért nemkérte be és közölte le a most alkalma-

zott zenetanárra vonatkozó okmányokat előbbi intézetétől is, amelyek csaknem szóról-szóra megegyezhetnek a rám vonatkozókkal, hiszen ő is ugy eltiltott zenetanár, mint én.

Távol áll tőlem, hogy én Kiss Eleket a legcsekélyebb mértékben is bántani akarnám, — akihez kollegiális és baráti érzés kapcsol — azonban Gálfi igazgató épen ezt a tényt burkolta be abban a nyilatkozatban is, amelyet az én nyilatkozatom helyett velem az „Unitárius Egyház"-ban való elhelyezés céljából alá akart iratni, hogy intézetünkben jelenleg épen az én esetem szerinti más vallásu zenetanár tanitja a zenét, mondván, hogy: „Mivel nem volt államilag képesitett unitárius vallásu zenetanár sem állásban, sem állás nélkül, azért kellett Főhatóságunknak más vallásu egyénnel ellátnia e tanszéket".

E mondatból nem látható, hogy e más vallásu egyénnek sincs semmi ilyen képesitése, hanem a mondat szerkezet miatt ugy tünik fel, mintha e más vallásu államilag képesitett zenetanár volna.

Azt is szememre vetették, hogy lett volna alkalmam eddig a diploma megszerzésére. De mikor? Hiszen először mindnyájunk müködése elé az 1926—27 isk. évben görditett a Főigazgatóság akadályt. Az 1927. év nyarán a többi helybeli zenetanárok 2 hónapon át készültek az áll. konzervatorium utolsó évfolyamára való beiratkozás céljából teendő felvételi vizsgára, s addig én egyházi Főhatóságom utasitására Marosvásárhelyen román-kurzuson kellett résztvegyek s igy e zenei vizsgára is nem készülhettem elő. Az 1928. év nyarán én is aztán minden előkészületet megtettem s szeptemberben beiratkoztam az áll. konzervatoriumba, azonban — ezt Gálfi igazgató is jól tudhatja — hirtelen közbejött operációt kellett kiállanom a Park-szanatóriumban s épen e betegségem idejére esett a felvételi vizsga napja s igy arra nem állhattam elő. Orvosi bizonyitvány igazolásával kértem a vizsga idejének 10—15 nappal leendő kitolását, azonban az intézet igazgatósága — hivatkozással a törvényre — e kérésemnek nem adott helyet. A mult nyáron minden időmet aztán ujból e vizsgára való előkészületre forditottam, mert erős elhatározásom volt életem hátralevő részét még fokozottabb mértékben egyházi zeneügyünk előmozditására szentelni, amelyre lelki biztatást épen a mult nyáron tartott karnagy- és kántorképző tanfolyamon megjelent kollegáimnak e téren nyujtott segitségem folytán éreztem. Mikor augusztus végén a Székelyföldröl visszajöve bementem Gálfi igazgatóhoz ama bejelentésemmel, hogy most ujból beiratkozom a konzervatorium utolsó évfolyamára, azonban ezt csak ugy végezhetem el, ha a gimnáziumból nyerendő óradij terhére magam helyett a leányiskolába egész évre helyettest állithatok be, tekintettel arra, hogy a konzervatoriumban az órák nagyrésze épen délelőtt van. E bejelentésem, illetve alkalmaztatásom elől Igazgató ridegen elzárkozott azon kijelentéssel, hogy már más érdekében taposott.

E kijelentés végtelenül meglepett, mivel a juliusi E. K. Tanácsi ülésen tett bejelentése nem igy szólott. Más különben is az áll. Konzervatóriumban a beiratkozások szeptember 10-én kezdődnek s a felvételi vizsga október első nepjaiban tartatik s igy még *más* sem iratkozhatott oda be. A Főigazgató ur pedig már ezelőtt 2 évvel a három helybeli főgimn. zenetanári állása ügyében azt a kijelentést tette, hogy addig nem tehet felterjesztést a miniszteriumba, amig a IV. évre való felvételről szóló bizonyitvány nincsen csatolva.

Ebből aztán arra a meggyőződésre jöttem, hogy 30 évi egyházi szolgálatom és a gimnáziumban 6 évi müködésem után nem érdemeltem meg azt, hogy mikor az én esetemhez hasonló más vallásu egyén is van, saját felekezetemnek eszébe jussak.

A mult évben nem emeltem szót mellőzésem miatt, mert az akkori igazgató a Főigazgató ur által ez állás érdekében hozzáküldött *diplomás* egyénnek azt a választ adta, amíg nem tudja ez ügyben az én szándékomat, addig vele nem tárgyalhat s csak kórházba kerülésem után terjesztette fel az illetőt alkalmazás céljából.

Midőn néhai, kedves emlékü Sándor János elhalt, akkori Igazgató ur *kérésére* s főhatóságom megbizásából készséggel vállaltam és végeztem a zenetanári kötelességeket is heti 19 órában, itthon az én iskolámban is folytattam munkámat heti 22 órában. S mégis e nagy munkakör mellett mindenütt becsülettel elvégeztem kötelességemet, amit bizonyitanak azon ünnepségek, melyeket 6 év alatt a gimnáziumban és a Főtanácsi ülések alkalmával rendeztem. Hogy munkámért mit kapok sohasem kérdeztem, hanem amit adhatott egyházam, köszönettel vettem. *De egyházamhoz mindig hü maradtam, főhatóságommal szemben mindig a legnagyobb tisztelettel viseltettem.* Egyházamhoz mindig a legmélyebb vonzalommal ragaszkodtam, amit bizonyit az is, hogy amikor a gimnáziumi heti 15 óráért havi 1900 leu óradijam volt, egyik helybeli egyesület heti 12 órai munkáért havi 4000 leu kezdő tiszteletdij felajánlása mellett hivott ének- és zenekara vezetésére, mely miatt itt kellett volna hagynom egyházi munkásságom helyét a gimnáziumban, de akkor is győzött bennem az egyházam iránti szeretet, s a szerződés aláirása elől visszavonultam. Legutóbb pedig egy 3000 leu tiszteletdijas mellékjövedelmet utasitottam vissza azért, nehogy a D. F. Vegyeskar müködését kelljen ezáltal szükebb keretek közé szoritanom.

Sajnos, van egy rossz természetem s ez az, hogy kérni nem tudok és nem is tudtam soha, hanem ahová egyházam bizalma állitott, ott igyekeztem kötelességemet tőlem telhetőleg s Istentől adott tehetségem szerint hiven, becsülettel betölteni.

Ezek után még csak annyit, hogy: az „Unitárius Egyház"-ban tett nyilatkozatomnak célja az volt, hogy ez ügyet ne szellőztessük, de ha más azt gondolta, hogy most engem a sárba tiporhat, kénytelen voltam ez esetet a magam részéről is megvilágitani.

Ami pedig Gálfi Zsigmond igazgató urnak személyeskedő és a jóizlés határát kissé talán tulságosan is átlépő megjegyzéseit illeti személyemmel kapcsolatban, arra csak azt felelhetem, hogy sem e lap, mely Dávid Ferencnek a szellemi örökét kivánja hirdetni, sem a magam, sem — meggyőződésem szerint — az igazgató urhoz nem volna méltó e kifejezéseket hasonló szellemben torolni vissza. Én megelégszem azzal, hogy tárgyi megjegyzésekkel mutassam ki a rámkényszeritett vitában igazamat. Tanitványaimnak pedig naponta lelkébe vésem, hogy *az a valódi igazság, amely párosul emberszeretettel, a munka megbecsülésével és a lelkiismeretesen dolgozóknak tisztelésével.*

Ütő Lajos
unitárius leányisk. ig.-tanitó.

Az unitárius sajtó- és iratterjesztő vállalat

az alábbi könyvjegyzék szerinti munkákat közvetiti a megrendelőknek, mig a készlet tart:

I. Egyházi beszédek.

		Egységár	Összesen
1.	Könyves Tóth K. A hit temploma (Spurgeon után) I-II. kötve à	50	100
2.	„ „ „ „ „ „ uj folyam I-II. kötetlen à	40	80
3.	Tompa Mihály. Egyházi beszédek I-II. kötve à	50	100
4.	„ „ Ünnepi beszédek I. kötetlen	40	40
5.	Révész Imre. Egyházi besz. Robertson nyomán I-II. kötve .	50	100
6.	Győry Vilmos E yházi beszédei I-II. kötve	60	120
7.	Dobos János. Egyházi besz. II-III. kötve	50	100
8.	„ „ Halotti besz.	60	60
9.	„ „ Homiliák I. 24 iv, kötve	80	80
10.	Fabó András. Vallásos elmélk. kötve } E négy mü egybe	40	40
11.	Szilády László. Papi dolgozatok, kötve } van kötve	40	40
12.	Apostol Pál. Egyházi besz., I. kötve	40	40
13.	„ „ „ „ II. kötetlen	30	30
14.	Hock János összegyüjtött szent beszédei, kötve	60	60
15.	Lévay Lajos. Egyházi beszédek, I. kötve	50	50
16.	„ „ „ „ IV. „	50	50
17.	„ „ „ „ III. kötetlen	40	40
18.	Gulyás Benő. „ „ I-II. kötve	50	100
19.	Lukács Ödön. „ „ I. „	50	50
20.	Péterfi Sándor. „ „ I-IV. „	60	240
21.	Szász Gerő. Prédikátori tár, I-II. kötve és füzve	50	90
22.	Benke Ist.án. Isten országa, gyerm. istentiszt. besz., I-III. .	35	105
23.	Dr. Lencz Géza. Beszédek és imák (háborus) I-II. füzve .	20	40
24.	Soós Károly. Isten és a haza, I. füzve	20	20
25.	Kis József. Egyházi beszédek (háborus) I. füzve	20	20
26.	Raffay Sándor. Világháboru és Isten igéje, „	20	20
27.	Bodor János. „ „ „ „ „	30	30
28.	Jánosi Zoltán. Egyházi beszédek. III., IV., VIII., X. kt., kötve	60	240
29.	Fördös Lajos. „ „ I-II. 1 kt.	40	40
30.	Jánosi Zoltán. Jöjjön el a te országod, I. kt.	40	40
31.	Zsinati és alkalmi beszédek, I. kt. kötve	50	50
32.	Fejes István. Egyházi beszédek, füzve	50	50
33.	Jancsó Sándor. „ „ „	40	40
34.	Fördös Lajos. Lelkészi tár „	40	40
35.	Csifó Salamon. Szolgálat az Ur előtt, füzve	40	40
36.	Fülöp József. Templomi beszédek „	40	40
37.	Román Ernő. Tudakozzátok az irást „	35	35

	Egység-ár	Ösz-szesen
38. Cz. Kovács Lajos. Egyházi beszédek „	35	35
39. Nagy Imre. Egy év a szószéken (beszédvázlatok) füzve . .	30	30
40. Ravasz László. Látások könyve „ . .	60	60
41. Kiss Bálint. Népszerü egyházi beszédek „ . .	40	40
42. Vitéz János. „ „ „ „ . .	30	30
44. Uray Sándor. A jövő nemzedék „ . .	20	20
45. Prohászka O. Dominus Jesus „ . .	35	35
46. Bitzius-Nagy. Egyházi beszédek „ . .	40	40
47. Soós Károly. Krisztus a mi életünk füzve	40	40
48. Györfi István Az ember „	30	30
49. Chalas Theofil. Utazás Pál apostollal „	40	40
50. Kecskeméthy István. Ó-test. bibl. magy. „	40	40
51. Bersier—Szalóczy. Egyházi besz. I-II. „	40	80
52. Fülöp József. Bibliai elmélkedések I. „	30	30
53. Veres József. Hirdesd az igét I. „	30	30
54. Herepei—Nagy. Isten igéje I. „	40	40
55. Szász Károly. Erd. prot. egyh. tár I. „	40	40
56. Ilyés Bálint. Egyházi beszédek „	30	30
57. Medgyes Lajos. Egyházi beszédek „	40	40
58. Török Z. Az élet füzve	20	20
59. Koren Pál. Jézus csodái füzve	30	30
60. Bocsor L. Jellemképek a bibliából füzve	30	30
61. Szász Gerő és Dom. Prédikátori tár füzve	40	40
62. Dr. Rusznák M. Szentbeszédek	30	30
63. Dr. Kohn Sámuel. Zsinagógai szónoklatok füzve	30	30
64. Szilády László. Egyházi beszédek füzve	20	20
65. Barakonyi. Biblia magy. kötve	40	40
66. Vadas-Nagy P. Agenda füzve	40	40
67. Révész. Egyházszertartási beszédek kötve	40	40
68. Ferencz J. „ „ „	40	40
69. Borsodi. Vasárnapi és ünnepi imák „	50	50
70. Farkas S. „ „ „ könyörgések kötve	50	50
71. Révész B. Köznapi imádságok kötve	50	50
72. Filep Mihály. „ „	50	50
73. F. Varga Lajos. Bibliaolvasással egyb. imádságok I—II. füzve	50	100
74. Wohlfahrt-Herepei. Ujtestamentum magyarázata kötve . . .		150
75. Vásárhelyi Lőrinc. Erős várunk imáds.		30
76. Kiss Mihály. Kisebb bibliai szótár kötve		40
77. Kozma Mihály. Temetési alapigék füzve		40
78. Szász Károly. Halotti imák kötve		50
79. Szász Károly. Halotti beszédek és imák kötve		50
80. Lukács Ödön. Temetési beszédek kötve		50
81. Fábián Dániel. Népsz. halotti beszédek I—II.	40	80
82. Edvi Illés Pál. „ „ „ I. füzve		30
83. Ilyés Bálint. Temetési beszédek füzve		30
84. Fejes Isván. „ „ „		30
85. Hallgató János „ „ „		40
86. Tompa Mihály. Halotti beszédek „		40
87. Gulyás Benő. A ravatalnál kötve		60
88. Fülöp és Kupai. Vigasztalások kötve		50
89. Kis Gábor. Hatotti beszédek füzve		50
90. Haypál Benő. Vigasztaló igazságok füzve		50
91. Pap Károly. Halotti beszédek kötve		40
92. Rozgonyi I. „ bucsuztatók kötve		30
93. K. Tóth Kálm. „ imádságok „		50
94. Péterfi Sándor „ beszédek	egybe-kötve	100
95. Fördös Lajos „ „		
96. Szilády László „ „		
97. Orbán Lajos. Bizonyságtevés, egyházi beszédek füzve . . .		30
98. Hock János. Vigasztalások könyve kötve		50
99. Sz. Kiss Károly. Estéli órák (felolv.) füzve		40

		Egység-ár	Ösz-szesen
100.	Murányi I. Szemelvényes biblia isk. használatra kötve		60
101.	Kiss Ádám. Egyházi beszédek kötve		50
102.	Szimonidesz L. A férfias hit füzve		30
102a	Koronka A. Hétköznapi imák kötve		50

II. Tudományos müvek.

103.	Schwarz. Adalékok a legujabb theol. tört. kötve		50
104.	Prohászka O. Föld és ég „		100
105.	Szitnyai E. Lélektan és logika „		50
106.	M. Guyon. A vallás szociologiája „		100
107.	Forel Ágost. A hipnotizmus füzve		50
108.	Szabó Ervin. Marx és Engels I—II. kötve	60	120
109.	Farkas József. Egyháztörténelem. I—II. kötve	50	100
110.	Télfi J. Ethika v. bölcs. erk. tan. kötve		50
111.	Dr. György J. Hit és haladás I-II. füzve	50	100
112.	„ Jézus és az ujszöv. „		60
113.	„ Az ujszövetség hittana füzve		50
114.	„ Dunai és Balkáni államok szöv. füzve		40
115.	„ Az ismeretlen evangélium „		30
116.	Achille Loria. A szociologia feladata kötve		50
117.	Dr. Dodel. Mózes-e vagy Darvin? „		50
118.	A Kálvin Szöv. Lelkészi konferenc. emlékkönyve füzve		50
119.	Dr. Toth Gy. Az Unitárius Egyház rendszabályai		40
120.	Faber Oszkár. Keresztény szociálizmus		30
121.	Farkas W. Pál. A szociálizmus története		30
122.	— Márciusi emlékbeszédek		50
123.	Theodor Parker. Sämmtliche Werke		40
124.	Szeberényi L. Mózes-e vagy Jézus?		20
125.	B. Farkas S. Utazás Északamerikába		40
126.	Egészségi tanácsadó (népies)		30
127.	Száz magyar költő- és a nép dalai		40
128.	A ker. egyház rövid története kötve		30
129.	Berzsenyi Dániel költeményei „		30
130.	Toth Béla. Mendemondák „		50

A könyvek postán utánvéttel vagy a pénz előzetes beküldése esetén szállittatnak. A postai költség a megrendelőt terheli. Cim: Unitárius Iratterjesztő Cluj, Unitárius Kollégium.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj, Unitárius Kollégium küldendő.

Jégverés, tüzkár, betörés és baleset

ellen legelőnyösebben biztosit a

„MINERVA“ Biztositó R. T.

CLUJ-KOLOZSVÁR,

Calea Reg. Ferd. (v. Ferenc József-ut) 37.

(Saját székház.)

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz